

İdlib'i Bekleyen Tehlike ve Artan Sıkıntılar

Suriye'deki krize çözüm bulmak amacıyla geçtiğimiz günlerde Astana'da bir araya gelen taraflar buradaki görüşmelerden sonra Cenevre süreci için hazırlıklara devam ediyor. Öte yandan, muhaliflerin yoğun olarak direndiği bölgelerde gerilim tırmanıyor. Başta İdlib olmak üzere Şam'a yakın Doğu Guta, Humus ve Güneydeki gruplar arasında ciddi anlaşmazlıklar ve ihtilaflar yaşanmaktadır. Ancak Astana sürecini de etkileyen ve önümüzdeki süreci muhalifler açısından ciddi anlamda etkileme potansiyeli olan İdlib şehri ise, Türkiye'ye yakınlığı nedeniyle özellikle önem arz etmektedir. İdlib şehrinin muhalif gruplar için en önemli merkez haline getiren durum iki önemli gelişme ile bağlantılıdır. Birincisi Halep'in büyük bölümünün geçen senenin sonunda muhalifler tarafından kaybedilmesi, ikincisi de aralarında Türkiye, Rusya ve İran'ın bulunduğu garantör ülkelerin öncülüğünde bir barış sürecinin başlamış olmasıdır.

İdlib'te yoğunlaşan büyük gruplar arasında Fetih el-Şam, Ahraru Şam ve Ceyşul İslam dikkat çekmektedir. Kentteki diğer muhalif gruplar büyük ölçüde bu üç büyük grubun davranışlarına göre kendi pozisyonlarını belirlemektedir. Fetih el-Şam ve Ahraru Şam kuzey bölgelerde, Hama ve Dera'da yoğunlaşırken, Ceyşul İslam ise Şam'a yakın bölgelerde mücadele vermektedir.

Krizin başından beri muhaliflerin elinde kalan Halep kentinin, geçen yılın son haftalarında rejimin eline düşmesi bu şehirde savaşan grup ve şahısların İdlib'e geçmesiyle sonuçlanmıştı. Zaten küçük ve kısıtlı imkanlara sahip olan şehir Halep'ten tahliye edilen savaşçılar ve yenilmiş psikolojiyle İdlib'te yerleşmeleri gruplar arasında hakimiyet alanları ve gerginlikleri arttırmıştır. Halep'in düşmesinde kimin suçlu olduğu tartışmaları sürerken, birbirini suçlamaya başlayan gruplar küçük kenti büyük bir risk ile karşı karşıya bırakmıştır.

Astana görüşmelerinde muhaliflerin kahir ekseriyeti siyasi müzakerelere olumlu yaklaşmakla birlikte sahadaki dengeler ve çeşitli tartışmalar etrafında şekillenen söylemler, Astana sürecine katılan gruplar açısından farklı dinamikleri ortaya çıkarmıştır. Astana görüşmelerine halihazırda Suriye'de silahlı mücadele veren genel olarak tüm gruplar davet edilirken, en önemli gruplardan biri olduğu halde, eskiden Nusra Cephesi adıyla bilinen Fetih el-Şam dışarıda tutulmuştu.

Astana müzakerelerin yapıldığı günlerde ve saatlerde İdlib'te bulunan Fetih el-Şam'a ait karargâh ve eğitim kamplarının ABD uçakları tarafından bombalanması örgütün hareket şeklini büyük ölçüde belirlediğini söylemek mümkündür. Fetih el-Şam'ın gerek ABD'nin bombalamaları gerekse DAES'ten sonra sıranın kendine geleceği konusunda netleşen düşüncesi ile Astana'ya katılan grupları eleştirerek İdlib'te tansiyonun yükselmesi ve gergin bir havanın oluşmasına sebep oldu. Nitekim ateşkes yürürlükte olmasına rağmen Fetih el-Şam, ABD'nin yanında sık sık Rus ve rejim uçaklarının hedefi olmaktadır. Bu anlamda önde gelen muhalif gruplardan Ahraru Şam'ın Astana sürecini desteklemesine rağmen yerel dinamiklerden ve nispeten Fetih el-Şam'dan kaynaklı baskıdan dolayı Astana'da yer almamayı tercih etmişti.

Bu sebeplerden ve bölgede yaşanan diğer sıkıntılardan dolayı İdlib'teki iki büyük muhalif grup arasında Ahraru Şam ile Fetih el-Şam arasında kutuplaşan bir süreçle karşı karşıya kalındı. Özgür Suriye Ordusu'na yakın daha küçük muhalif gruplar Ahraru Şam'a katıldığını açıkladığında, örgüt sosyal medya aracılığıyla yaptığı açıklamalarda katılan gruplarını himaye edeceğini, onlara açılan ateşi kendine açılmış sayılacağını ve savaş sebebi olacağını açıklamıştı. Ahraru Şam bir yanda daha küçük grupları sahiplenirken diğer yandan da DAES'e yakın gösterilen Cundul Aksa ile küçük çaplı çatışmalar yapmaktaydı. Ahraru Şam ayrıca bu süreçte siyasi inisiyatif de alarak bir bildiri yayınlamış, devrimi kurtarma adına gruplar arasındaki ihtilafların bitmesini, askeri şuranın, şeri mahkemelerin kurulmasını, siyasi temsiliyetin belirlenmesini istemiştir. Yine aynı şekilde âlim ve komutanlardan oluşan yüksek istişare konseyinin oluşturulması çağırısında bulunmuştu.

Diğer yandan Fetih el-Şam taktiksel bir hamle yaparak başta Nuredin Zengi grubunu yanına alarak bazı diğer küçük gruplarla HeyetülTahrir uş-Şam (Şamı Özgürleştirme Heyeti) adında bir üst yapının kurulmasına önayak olmuş ve sahada bulunan tüm gruplara bu heyete katılmaları çağrısında bulundu. Heyetin başına ise eski Ahraru Şam komutanlarından Ebu Şeyh Cabir getirilerek Ahraru Şam'da hareket eden tüm grupların bu tarafa çekilmesi hedeflendi. Heyet bölgedeki birçok alimin de desteğini alırken, özellikle Fetih el-Şam'ın saygı duyduğu ve İdlib'te bulunan Suudi Arabistanlı alim Abdullah el-Muhaysini'nin desteği önemli görmektedir. Nitekim, Muhaysini bir konuşmasında tüm cihadi grupların

heyete katılmalarını istemiş ve bu yeni yapılanmanın ehl-i sünnetin müdafaasını amaçladığını açıklamıştı. Muhaysini ayrıca daha önce Fırat Kalkanı Operasyonunu desteklediğini ve Türk ordusunun zalim Esed rejimine karşı büyük bir güç olduğunu da açıklamıştı.

Bu durum; 2015 yılında İdlib şehrini özgürleştiren iki grup arasında kesin bir yol ayrımı teşkil etti. Ahraru Şam ile Fetih el-Şam arasında cereyan eden bu ihtilaflar İdlib için önümüzdeki süreçte Suriye barışının tesisinde kilit öneme sahiptir. İki grup arasında temel ayırım noktaları fikri düzeyde olmakla birlikte, gerek cihad anlayışı gerekse Astana ve diğer süreçlere bakış açılarında da ciddi ayrışmalar gözlenmektedir. Bilindiği gibi daha çok yerel Suriyelilerden oluşan Ahraru Şam Suriye'yi birlikte yeniden inşa etme fikrini taşıırken, Fetih el-Şam'da ise yerel Suriyeli şahıslar bulunmama ile birlikte özellikle Kafkas ve diğer yabancı bölgelerden gelen kişiler ile uluslararası bir nitelik taşımaktadır.

İdlib'te bulunan grupların farklı ülkelerden destek görmeleri ve farklı beklenti ve isteklerde bulunmaları, içeride amaç birliğine varma ve barışı sağlamadaki diğer zorlayıcı unsurlardandır. Uluslararası ve bölgesel güçlerin değişik amaçlarla yönlendirmeye çalıştığı bu gruplar arasındaki ihtilaflar, hem Astana sürecinden sonra oluşan ortamın devamlılığını hem de İdlib'te yaşayan halkı hayatlarını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca gruplar arasında ortaya çıkabilecek büyük çaplı olası bir hesaplaşma İdlib'teki siyasi, ekonomik ve insani durumu muhakkak çok daha fazla zorlaştıracaktır.

Olası bir sıcak çatışma hali, Türkiye'nin güvenlik ile ilgili kaygılarını da olumsuz etkileyebilir. Zira, bölgede binlerce sivilin bulunması olası yeni gerilimlerde bu insanların canını kurtarmak için Türkiye tarafına sığınmalarını gerektirebilir.